ADRODDIAD BLYNYDDOL CRAFFU

2021-22

Rhagair

Cynhaliwyd gweithgareddau craffu yn rhithiol eto eleni, dros y ddwy flynedd diwethaf mae'r modd y gwneir y gwaith wedi newid yn arwyddocaol. Mae aelodau wedi ymateb yn gadarnhaol i'r newid yn y ffordd o gwblhau'r gwaith craffu gyda chyfraniadau gwerthfawr yng nghyfarfodydd rhithiol y pwyllgorau craffu.

Ym mis Mai, cynhaliwyd gweithdai er mwyn i'r pwyllgorau craffu flaenoriaethu eitemau gan lunio eu rhaglen waith drafft. Ymhelaethir ar drefniadau'r gweithdai yn yr adroddiad.

Hoffwn nodi fy ngwerthfawrogiad o gyfraniad a gwaith y cadeiryddion ac is-gadeiryddion, a'r holl aelodau craffu a oedd yn rhan o wneud y gwaith craffu pwysig yn ystod y flwyddyn.

Cymeraf y cyfle i ddiolch i drigolion Gwynedd, Aelodau Cabinet, asiantaethau eraill a swyddogion perthnasol am eu cyfraniadau a'u cefnogaeth. Yn ogystal hoffwn nodi gwerthfawrogiad o waith staff yn ystod cyfnod y pandemig gan ymateb i heriau ac ymdrechu i ddarparu gwasanaethau o'r radd flaenaf i bobl Gwynedd.

Mae'r adroddiad yma yn crynhoi'r gwaith craffu a gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn, gan ganolbwyntio ar y prif waith craffu ac ymhelaethu ar eitemau a graffwyd mewn cyfarfodydd ffurfiol. Wrth adnabod eitemau i'w craffu mae aelodau yn rhoi ystyriaeth i'r hyn gall y gwaith craffu ychwanegu gwerth a chyfrannu at yrru gwelliant mewn gwasanaethau i bobl Gwynedd.

Gellir gweld rhestr o'r holl eitemau a graffwyd mewn cyfarfodydd ffurfiol yn ystod y flwyddyn mewn atodiad i'r adroddiad yma.

Dyma'r adroddiad olaf yng nghyfnod y Cyngor presennol. Wrth edrych i'r dyfodol, mi fydd dyfodiad cyfarfodydd hybrid, gyda rhai aelodau mewn ystafell bwyllgor ac eraill yn ymuno o bell, yn symudiad at newid y ffordd y gwneir y gwaith craffu yn dilyn llacio cyfyngiadau Covid-19. Mae'r gwaith craffu yn hanfodol bwysig i gyfrannu at yrru gwelliant mewn gwasanaethau i bobl Gwynedd a bydd cyfraniad aelodau'r Cyngor newydd yn allweddol i sicrhau hyn.

Cynghorydd Beth Lawton,

Cadeirydd y Fforwm Craffu

Cynnwys

Gweithdai Blynyddol Craffu	3 - 4
Fforwm Craffu	5 - 6
Eitemau Craffu	7 - 12
Galw i Mewn	13 - 15
Grwpiau Tasg	16
Tracio Effaith Craffu	17 - 19
Hyfforddiant	20 - 21
Ffeithiau am Graffu yng Ngwynedd yn 2021/22	22

Atodiad

Rhestr o'r holl eitemau a graffwyd mewn cyfarfodydd ffurfiol yn ystod y flwyddyn	23 - 24

Gweithdai Blynyddol Craffu

Yn 2021-22, dychwelwyd i'r arferiad o gynnal gweithdai blynyddol i lunio rhaglen waith craffu. 'Roedd y gweithdai, a gynhaliwyd ym mis Mai, yn gyfle i aelodau'r pwyllgorau craffu ddod at ei gilydd yn benodol i lunio rhaglen waith ar gyfer 2021-22. Dyma oedd y tro cyntaf i'r gweithdai cael eu cynnal yn rhithiol. Addaswyd modd y cynhaliwyd y gweithdai i fanteisio ar y dechnoleg, gan wneud defnydd o ystafelloedd grŵp er mwyn rhoi cyfle i'r holl aelodau craffu gymryd rhan.

Cam allweddol wrth baratoi ar gyfer y gweithdai oedd adnabod eitemau posib ar gyfer rhaglen waith 2021-22. Yng nghyfarfodydd rheolaidd y Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion gyda'r Aelodau Cabinet a Phenaethiaid Adran perthnasol, ym mis Chwefror/Mawrth 2021, bu trafodaeth gychwynnol o ran eitemau i'w hystyried. Rhoddwyd cyfle i'r holl aelodau a'r Penaethiaid gyflwyno eitemau posib gan nodi beth oedd angen ei graffu, pam fod angen ei graffu a pryd fyddai'n amserol i'w graffu. Amlygwyd i'r aelodau craffu, nid oedd rhaid iddynt gyfyngu eu hawgrymiadau i'r Pwyllgor yr oeddent yn aelod ohono.

Lluniwyd rhestr o eitemau posib fesul Pwyllgor a fyddai'n sylfaen i drafodaethau'r aelodau yn y gweithdai.

Cymerwyd y cyfle ar ddechrau'r gweithdai i gynnal hyfforddiant ar Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 gan dynnu sylw at amcanion llesiant y Cyngor, y 5 ffordd o weithio ynghyd â'u cyswllt gyda Ffordd Gwynedd. Cyflwynwyd gwybodaeth gan yr Ymgynghorydd Cydraddoldeb am y ddyletswydd economaidd-gymdeithasol a ddaeth yn weithredol ar 31 Mawrth 2021. Gweler mwy o fanylion am gynnwys yr hyfforddiant ar dudalen 21.

Atgoffwyd yr aelodau o bwrpas craffu, sef:

CYFRANNU AT YRRU GWELLIANT MEWN GWASANAETHAU I BOBL GWYNEDD

Gwneir hyn yn adeiladol trwy:

- Ymchwilio i bryderon am ansawdd ein gwasanaethau
- Weithredu fel Ffrind Critigol yn sicrhau fod sylw priodol yn cael ei roi i lais y dinesydd
- Adnabod ymarfer da a gwendidau
- Dal y Cabinet a'i aelodau i gyfrif
- Adolygu neu graffu penderfyniadau neu weithredoedd nad ydynt yn gyfrifoldeb y Cabinet

Cyn mynd ymlaen i drafod eitemau posib ar gyfer rhaglen waith 2021-22, pwysleisiwyd bod rhaid bod yn glir pam bod mater angen ei graffu, a rhoi ystyriaeth i sut allai craffu ychwanegu gwerth. Er mwyn rhoi sylw teilwng i faterion, anelwyd at 2 neu 3 eitem fesul cyfarfod pwyllgor. Gofynnwyd i'r aelodau ystyried y dull gorau o graffu mater - eitem pwyllgor, ymchwiliad craffu neu grŵp tasg a gorffen ar y cyd gyda'r gwasanaeth.

Rhannwyd yr aelodau i ystafelloedd trafod er mwyn ystyried yr eitemau posib mewn grwpiau llai. Gofynnwyd i'r aelodau adnabod eu 5 prif flaenoriaeth allan o'r rhestr o eitemau posib.

Dyma'r ffactorau a ystyriwyd wrth flaenoriaethu'r eitemau:

- A yw'r mater yn effeithio ar gyfran helaeth o'r boblogaeth?
- A yw craffu yn gallu gwneud gwahaniaeth / cael dylanwad? (Pobl / gwasanaeth / perfformiad)
- A yw'r mater yn amserol i'w graffu?
- Ydi'r mater yn flaenoriaeth i'r Cyngor?
- A ydym yn glir beth ydym yn ceisio ei wella?

Yn dilyn y trafodaethau grŵp, fe ddaeth pawb ynghyd gyda chynrychiolwyr o'r grwpiau yn adrodd yn ôl, o ran pa eitemau y adnabuwyd a'r ystyriaethau tu ôl i'r dewisiadau.

Y cam nesaf oedd trafodaeth i lunio rhaglen waith ddrafft ar gyfer 2021-22 gan roi ystyriaeth i'r eitemau a adnabuwyd yn y grwpiau, cyn ystyried yr eitemau a oedd yn weddill ar y rhestr o eitemau posib. Daethpwyd i gytundeb ar ddiwedd y cam yma ar y rhaglen waith ddrafft.

Er mwyn sicrhau bod y rhaglen waith ddrafft yn ystyrlon, gwahoddwyd y Penaethiaid ac Aelodau Cabinet perthnasol i ymuno i adnabod unrhyw fater oedd angen ystyriaeth yng nghyd-destun y materion a flaenoriaethwyd ac o ran amseru'r craffu. Ym mhob gweithdy, bu'r drafodaeth yn adeiladol ac yn fuddiol gan roi cyfle i newid amserlen craffu rhai eitemau er mwyn sicrhau bod y craffu'n digwydd yn amserol gan uchafu gwerth y craffu.

Y cam olaf cyn i bob Pwyllgor yn eu cyfarfod cyntaf gymeradwyo eu rhaglen waith, oedd i'r flaenraglen craffu yn ei gyfanrwydd fynd gerbron y Fforwm Craffu ar yr 20fed o Fai, er mwyn rhoi trosolwg o'r hyn y bwriadwyd ei graffu yn ystod 2021-22.

Mabwysiadodd y Pwyllgorau unigol eu rhaglenni gwaith ar gyfer 2021-22 yn eu cyfarfodydd cyntaf. Mae'r blaenraglen yn rhaglen fyw a addaswyd y rhaglen waith yn ystod 2021-22 pan fo materion yn codi a oedd angen eu blaenoriaethu. I atgyfnerthu mai'r pwyllgorau unigol sydd yn gyfrifol am eu rhaglen waith, adroddwyd ar y diwygiadau i gyfarfodydd ffurfiol y pwyllgorau i'w cymeradwyo.

Fforwm Craffu

Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion y Pwyllgorau Craffu a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw aelodau'r Fforwm Craffu. Mae'r Fforwm yn cymryd trosolwg o holl waith craffu'r Cyngor gyda'r aelodau yn herio naill a'r llall i sicrhau fod y materion cywir yn cael eu blaenoriaethu.

Rôl y Fforwm Craffu yw:

- Cynghori ar FLAENORIAETHU eitemau i'w craffu (mwyafrif yn craffu ffurfiol gyda nifer fechan o ymchwiliadau) gan herio sail adnabod eitemau i'w craffu.
- Adnabod y dull craffu mwyaf effeithiol o fewn yr adnoddau sydd ar gael (craffu ffurfiol/ymchwiliad)
- Adnabod eitemau sydd er gwybodaeth, gan geisio osgoi defnyddio trefniadau craffu i gyflawni'r rôl rhannu gwybodaeth.
- Asesu cyfraniadau'r pwyllgorau unigol ac asesu EFFAITH y gwaith craffu, gan adolygu ein trefniadau craffu yn barhaus.

Manylwyd ar waith y Fforwm Craffu yn Adroddiad Blynyddol 2020-21. Cynhaliwyd cyfarfod olaf y Fforwm cyn i'r aelodaeth newid, wrth benodi Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion newydd ar gyfer 2021-22 yng nghyfarfodydd cyntaf y pwyllgorau, ar 20 Mai 2021.

Rhoddwyd ystyriaeth i'r flaenraglen craffu drafft ar gyfer 2021/22. Gwahoddwyd Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion y pwyllgorau i ymhelaethu ar gynnwys blaenraglen eu pwyllgor perthnasol. Cafwyd trafodaeth am yr eitemau a flaenoriaethwyd. Roedd y Fforwm yn gefnogol i'r flaenraglen craffu a chyflwyno rhaglen waith y Pwyllgorau unigol i'w cyfarfodydd cyntaf i'w cymeradwyo.

Cymerwyd y cyfle i adlewyrchu ar y gweithdai gan dderbyn adborth y Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion ar y trefniadau. Roedd cynnal y gweithdai yn rhithiol yn brofiad o'r newydd, dysgwyd gwersi o'u cynnal ac ar y cyfan gwelwyd budd ohonynt gyda blaenraglen mewn lle. Ceisiwyd cael balans o ran hyd y gweithdai, clustnodwyd dwy awr gan roi ystyriaeth i faint o amser gallai aelodau ymrwymo i'r gweithdai o ystyried eu hymrwymiadau eraill. Nodwyd bod yr amser a glustnodir i aelodau drafod yn fater a oedd angen sylw wrth gynllunio ar gyfer gweithdai 2022-23.

Mynegwyd y farn bod presenoldeb y Penaethiaid a'r Aelodau Cabinet yn y gweithdai yn werthfawr o ran amseru'r craffu, gyda modd symud eitemau a flaenoriaethwyd gan aelodau i gyfarfod ar gyfnod mwy amserol.

Roedd y gweithdai yn gam i'r cyfeiriad cywir, er gallai materion godi yn ystod y flwyddyn, roedd blaenraglen wedi ei lunio ar gyfer y flwyddyn i ddod.

Yng nghyfarfodydd cyntaf y pwyllgorau, etholwyd Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion newydd ar gyfer 2021/22. Dyma aelodaeth y Fforwm yn dilyn y newidiadau:

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi

Cynghorydd
Beth Lawton

Cynghorydd
Cai Larsen

Pwyllgor Craffu Cymunedau

Cynghorydd
Berwyn P. Jones

Cynghorydd
Glyn Daniels

Pwyllgor Craffu Gofal

Cynghorydd
Eryl Jones-Williams

Cynghorydd
Angela Russell

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
(Rôl Craffu Materion Corfforaethol)

Cynghorydd
John Pughe Roberts

Cynghorydd
R. Medwyn Hughes

Bu cyfle yng nghyfarfod y Fforwm ar 9 Medi 2021, i'r aelodau ymgyfarwyddo gyda rôl y Fforwm a thrafod adlewyrchu ar gyfarfodydd ac asesu effaith y gwaith craffu, cyfarfodydd cyswllt gyda'r Aelodau Cabinet a Phenaethiaid a chyfarfodydd ar y cyd gyda'r Cabinet. O ran cyfarfodydd ar y cyd gyda'r Cabinet, nodwyd y dylid cynnal cyfarfod pan fo mater penodol i'w drafod a phwysigrwydd cynnal cyfarfod ar y cyd yn dilyn Etholiad Mai 2022.

Cyfarfu'r Fforwm ar 16 Rhagfyr 2021, cafwyd trafodaeth gychwynnol o ran rôl craffu yn y trefniadau perfformiad yn sgil y gofyniad o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, i lunio adroddiad perfformiad blynyddol statudol ac ymgynghori fel rhan o'r broses (Hunan Asesiad). Bydd aelodau craffu yn rhan greiddiol o'r hunan asesiad, ac nid i drafod y canlyniadau yn unig. Mae gofyniad i'r Cyngor gyhoeddi hunan asesiad 2021/22 erbyn Hydref 2022. Mi fydd trafodaethau yn parhau wrth i'r trefniadau ddatblygu.

Cynhaliwyd cyfarfod olaf y Fforwm ar 31 Mawrth 2022, rhoddwyd cyfle i'r aelodau roi eu barn ar ddyfodol craffu materion corfforaethol yn sgil dyfodiad Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Daethpwyd i'r casgliad mai'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi fyddai'r cartref gorau wrth ystyried y pwysau gwaith cyfredol ac y dylid adolygu'r trefniant ymhen 18 mis. Mater i'r Cyngor newydd fydd gweithredu o ran dyfodol craffu materion corfforaethol.

Eitemau Craffu

Yn y rhan yma gwelir blas o'r eitemau sydd wedi eu craffu yng nghyfarfodydd ffurfiol craffu. Gall craffu effeithiol wneud Aelodau Cabinet yn ymwybodol o bethau ychwanegol sydd angen eu hystyried.

Mae rhestr gyflawn o'r eitemau a graffwyd mewn cyfarfodydd ffurfiol yn yr Atodiad i'r adroddiad yma. Gellir gweld yr holl wybodaeth am yr hyn a drafodwyd yn ystod 2021/22 ar wefan y Cyngor – https://www.gwynedd.llyw.cymru/craffu

Addysg a'r Gymraeg: Gweledigaeth newydd ar gyfer Cyfundrefn Addysg Drochi tuag at 2032 a thu hwnt

Yn 2018-19 a 2019-20 craffwyd ar y datblygiadau ym maes canolfannau iaith. Cafwyd cyfle i roi mewnbwn craffu unwaith yn rhagor y flwyddyn yma. A hynny, drwy gyflwyno sylwadau ar weledigaeth yr Aelod Cabinet Addysg ar gyfer cyfundrefn addysg drochi tuag at 2032 a thu hwnt.

Y prif achos dros newid a'r angen am weledigaeth newydd ar gyfer cyfundrefn addysg drochi Gwynedd oedd rhoi anghenion y dysgwr yn ganolog, cyfoesi a moderneiddio'r ddarpariaeth, gweithio mewn partneriaeth, cyfle i greu amgylchedd ddysgu o'r radd flaenaf, cyfleoedd newydd yn deillio o Covid-19 a gwersi a ddysgwyd yn sgil y Cynllun Peilot a weithredwyd ar gais y Cabinet.

Dyma rai o'r sylwadau a gyflwynwyd gan aelodau craffu yn ystod y cyfarfod:-

- Rhoddwyd cydnabyddiaeth i lwyddiant y canolfannau iaith dros y blynyddoedd i sicrhau bod dysgwyr yn caffael y Gymraeg.
- Cytunwyd gyda'r bwriad i gryfhau'r atebolrwydd fel rhan o'r weledigaeth newydd.
- Cefnogwyd y bwriad i arfogi gweithlu'r ysgolion i gefnogi'r dysgwyr i wneud cynnydd pellach i feithrin hyder a chaffael y Gymraeg.
- Cefnogwyd y bwriad i sefydlu darpariaeth addysg drochi ym Mangor.
- Cafwyd amrywiaeth barn ar ffynhonnell gyllido'r gyfundrefn addysg drochi, gyda rhai aelodau yn gefnogol i'r bwriad y byddai ysgolion yn cyfrannu gan gynyddu atebolrwydd a chydberchnogaeth o'r gyfundrefn rhwng yr Adran Addysg a'r ysgolion, ond mynegwyd hefyd ddymuniad i'r Cyngor yn gorfforaethol fod yn ariannu'r bwlch cyllidol yn sgil y ffaith fod y Gymraeg yn un o brif flaenoriaethau'r Cyngor.

Yn dilyn derbyn ymatebion i sylwadau'r aelodau, penderfynwyd derbyn yr adroddiad gan ofyn i'r Adran a'r Aelod Cabinet Addysg gymryd sylw o sylwadau'r pwyllgor, a bod y pwyllgor craffu yn derbyn adroddiad pellach ar hyn pan fydd mwy o fanylder ar gael.

Aflonyddu mewn ysgolion

Yn ystod y flwyddyn, adnabuwyd cefnogaeth i athrawon gyda materion cam drin ar y we fel mater oedd angen sylw. Roedd aelodau'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi o'r farn bod angen eglurhad o sut mae'r Adran Addysg yn gofalu am athrawon sy'n cael eu cam-drin ar wefannau cymdeithasol. Nodwyd pwysigrwydd deall beth ydi rôl y Cyngor a beth ydi rôl yr ysgolion.

Estyn

estyn.llyw.cymru
estyn.gov.wales

"Dydyn ni ddim yn dweud wrth ein hathrawon"

Profiadau o aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ymhlith disgyblion ysgolion uwchradd yng Nghymru

Rhagfyr 2021

Trafodwyd elfen arall o aflonyddu mewn ysgolion, a oedd wedi derbyn sylw gan Estyn, sef aflonyddu'n rhywiol mewn ysgolion. Cyhoeddodd Estyn yr adroddiad *"Dydyn ni ddim yn dweud wrth ein hathrawon"* yn Rhagfyr 2021. Mae'r adroddiad yn manylu ar brofiadau o aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ymhlith disgyblion ysgolion uwchradd yng Nghymru. Roedd argymhellion a oedd yn berthnasol i ysgolion uwchradd, awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru yn deillio o'r gwaith.

Rhoddwyd ystyriaeth i'r ddwy elfen ar wahân yng nghyfarfod y pwyllgor craffu ar 8 Chwefror 2022. Nodwyd gwerthfawrogiad o'r llythyr a anfonwyd gan y Pennaeth Addysg i rieni / ofalwyr mewn ymateb i enghreifftiau lled ddiweddar o ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol i aflonyddu ar benaethiaid ysgolion, athrawon a staff ysgolion. Roedd yr aelodau o'r farn ei fod yn fyr, yn hollol glir ac yn creu naws briodol. Croesawyd y cyfeiriad at 'rai' disgyblion a 'rhai' achosion, a'r anogaeth gref i rieni wirio ffonau symudol eu plant. Mynegwyd pryder y gallai ysgolion golli staff o ganlyniad i ddigwyddiadau fel hyn, ac er bod yna reolau mewn ysgolion o ran defnyddio ffonau, ayyb, roedd yna garfan fechan ddim yn gwrando.

Yn ystod y drafodaeth yng nghyswllt adroddiad Estyn, cyflwynwyd y sylwadau canlynol gan aelodau:-

- Yr adroddiad yn nodi bod staff ysgolion yn gweithio'n galed i ymateb i'r materion hyn, ond dywed staff hefyd eu bod angen llawer mwy o adnoddau, hyfforddiant, cymorth ac amser.
- Yn hollbwysig bod y mater yn flaenoriaeth i ysgolion ar draws Gwynedd a'r Llywodraeth, a bod rhaid i addysgu am hyn fod yn rhan o'r cwricwlwm.
- Croesawu'r ffaith bod addysg rhyw ac addysg perthynas yn rhywbeth sy'n cael sylw bellach, a'i fod yn bwysig bod cefnogaeth ar gael i'r staff ar sut i ddelio â materion o'r fath.
- Bod angen bod yn greadigol o ran sut orau i ddarparu'r adnoddau, o ystyried bod amser staff ac athrawon yn brin. Roedd modd gwneud hyfforddiant ar lein, ac efallai y dylid cael pencampwr ar draws ysgolion sy'n datblygu rhywfaint o arbenigedd, ac yn gallu cynghori yn ôl yr angen.
- Bod disgwyliad i athro / ysgol fod yn bopeth i bawb bellach, yn hytrach nag yn darparu addysg yn unig.
- Yr Adran yn cydnabod maint a difrifoldeb y broblem ac yn bwriadu gweithredu.
- Gan fod y cwricwlwm newydd yn cael ei gyflwyno yn raddol, gan ddechrau o Flwyddyn 7 i fyny, bod rhaid gweithredu ar unwaith drwy'r ysgol gyfan, yn hytrach na disgwyl i newidiadau'r cwricwlwm ddwyn ffrwyth.

Nodwyd gwerthfawrogiad o waith arwrol athrawon a holl staff yr ysgolion. Penderfynwyd derbyn yr adroddiad a chroesawu'r gwaith, gwnaed cais am ddiweddariad yn y dyfodol.

Strategaeth Awtistiaeth

Craffwyd y Strategaeth Awtistiaeth mewn cyfarfod o'r Pwyllgor Craffu Gofal ar 30 Tachwedd 2021. Mae'r Strategaeth yn rhan o Gynllun y Cyngor ac yn brosiect yn y cynllun gwella. Y weledigaeth yw sicrhau fod teuluoedd a phlant gydag awtistiaeth yn cael mynediad i'r gefnogaeth sydd ei angen arnynt i ffynnu. Y materion allweddol a adnabuwyd fel rhan o'r cynllun yw mynediad i wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol, diagnosis, cyngor a chefnogaeth ar ôl cael diagnosis, pobl ifanc yn y cyfnod pontio, hyfforddiant, y Gwasanaeth Awtistiaeth Cenedlaethol a'r Trydydd Sector. Manylir yn y cynllun ar gamau gweithredu ar gyfer 2021-22.

Rhai o'r sylwadau a wnaed gan aelodau wrth drafod oedd:-

- Dylid ymgynghori gyda defnyddwyr gwasanaeth awtistiaeth a'u teuluoedd am y Cynllun yn ogystal â derbyn adborth cyson ganddynt am y gwasanaeth.
- Beth fydd rôl yr Adran Addysg yn y Strategaeth? Dylid sicrhau bod y cydweithio efo'r Adran Addysg yn cael ei amlygu yn y Cynllun.
- Bod llawer o rieni yn bryderus am yr amser mae'n ei gymryd i blant gael ei hadnabod efo'r cyflwr ac yr amser aros am asesiad. Holwyd os oes modd gwneud unrhyw beth i wella hyn.
- Dymuniad i dderbyn sesiwn gwybodaeth i Gynghorwyr er mwyn gwella dealltwriaeth o'r maes.
- Dylid sicrhau bod hyfforddiant addas ar gael i bawb gan gynnwys staff y Cyngor er mwyn iddynt fod yn ymwybodol o dueddiadau e.e. bod merched yn medru cuddio'r cyflwr yn well na dynion.
- Yn bwysig bod bob aelod o staff Ysgolion yn derbyn hyfforddiant er mwyn adnabod y cyflwr yn fuan.
- Pryder ynglŷn â'r amser a gymerwyd i ddatblygu'r Strategaeth.
- Byddai wedi bod yn ddefnyddiol gweld rhagor o fewnbwn gan deuluoedd yn ystod yr ymgynghoriad. Awgrymu y dylid derbyn adborth cyson gan ddefnyddwyr gwasanaeth a'u teuluoedd er mwyn adolygu os yw'r Cynllun wedi gwella eu profiadau.
- Cyfeirio at y tair swydd a'r swm o arian gafodd ei adnabod o fewn y Cynllun er mwyn ei weithredu; cwestiynu os fyddai'r swyddi hyn yn ddigonol i ymateb i'r gofynion.
- Croesawu'r ffaith y bydd adolygiad blynyddol o'r cynllun ac y bydd modd i'r pwyllgor craffu gael diweddariad yn y dyfodol.

Roedd y pwyllgor yn croesawu'r cynllun, yn gefnogol iddo ac yn awyddus i'r Cabinet gymeradwyo y bid am arian parhaol er mwyn gwella'r gefnogaeth ar gael i drigolion Gwynedd sydd gydag awtistiaeth.

"Dwi'n gwerthfawrogi y dealltwriaeth sydd ganddoch chi."

Aelod Cabinet

Cymeradwyodd y Cabinet, Cynllun Awtistiaeth 2021-23, yn ei gyfarfod ar 30 Tachwedd 2021. Cytunwyd i ragfarnu'r broses 'bidiau' blynyddol a chaniatáu 'bid' am £48,000 o gyllideb refeniw parhaol er mwyn ariannu swydd Cydlynydd Awtistiaeth a 2 swydd Gwaith Cymdeithasol ar gost flynyddol o £144,000 gyda'r Cyngor yn cyfrannu traean o'r gost.

Cynllun Gweithredu Tai

Yn 2020, bu aelodau o'r Pwyllgor Craffu Gofal yn rhan o waith tasg a gorffen i flaenoriaethu'r cynlluniau i'w cynnwys yn y cynllun gweithredu. Llwyddodd cyfraniad yr aelodau yn y broses i amlygu materion pellach oedd angen ystyriaeth.

Eleni, craffwyd y cynnydd a wnaed ers i'r Cynllun ddod yn weithredol ym mis Ebrill 2021. Nod y Cynllun Gweithredu Tai yw "Sicrhau bod gan bobl Gwynedd fynediad at gartref addas o safon, sy'n fforddiadwy ac sy'n gwella eu hansawdd bywyd."

Dyma rai o'r sylwadau a gyflwynwyd gan aelodau craffu yn ystod y cyfarfod:-

- Pryder o ran cyflwr rhai tai sy'n cael eu gosod gan landlordiaid preifat.
- Bod yr adroddiad yn ardderchog gyda'r wybodaeth berthnasol wedi ei gynnwys.
- Bod angen hyrwyddo mwy ar y grant prynwyr tro cyntaf, yn enwedig yn Ardal Meirionnydd.
- Pryder am y pwysau ar y Cyngor o ganlyniad i gynnydd mewn tenantiaid tai preifat yn derbyn rhybudd i ymadael, gyda defnydd y tai yn newid i *AirBnb*, gan olygu cynnydd yn y nifer sydd yn ddigartref.
- Byddai'n ddefnyddiol i aelodau lleol dderbyn gwybodaeth ymlaen llaw am dai sydd yn dod yn wag, er mwyn bod yn ymwybodol pan fo etholwr yn cysylltu.
- Bod y Cynllun yn un arloesol, angen i ledaenu'r wybodaeth yn eang er mwyn i bobl Gwynedd fod yn ymwybodol o'r hyn sydd yn digwydd.
- Bod y Cynllun yn angenrheidiol i sicrhau dyfodol cymunedau a stopio pobl ifanc rhag gorfod gadael eu cymunedau. Roedd y ffigyrau yn galonogol.
- Pwysigrwydd cyfathrebu gydag unigolion ar y gofrestr tai gyffredin.

Derbyniwyd yr adroddiad gan ofyn am ddiweddariad pellach ar weithgarwch y Cynllun Gweithredu Tai yn ystod 2022/23.

"Dwi'n meddwl bod craffu yn bwysig iawn...y pwyllgor yma wedi bod yn rhan bwysig o be' mae'r Adran Tai ac Eiddo yn ceisio ei wneud. Diolch am fod mor adeiladol a positif ac yn rhan o'r datrysiad."

Aelod Cabinet

Trafnidiaeth – Gwerth Cymdeithasol

Cyflwynwyd diweddariad i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ar yr Adolygiad Strategol Cludiant yn ei gyfarfod ar 13 Gorffennaf 2021. Er mwyn ymateb i risgiau, roedd yr Adran Amgylchedd yn cynnal adolygiad cynhwysfawr o ddarpariaeth Cludiant Cyhoeddus ac yn ymgynghori gyda chymunedau i adnabod yr angen, asesu'r gwerth cymdeithasol, blaenoriaethu gwasanaethau a chynnig cludiant drwy arloesi a chael mwy am arian.

Rhai o'r sylwadau a wnaed gan aelodau wrth drafod oedd:-

- Diolch am y wybodaeth ddefnyddiol o fewn yr adroddiad. Bod colli gwasanaeth mewn rhai cymunedau wedi bod yn ergyd gan fod llawer o bobl eu hangen ar gyfer ymweld â'r deintydd neu feddyg.
- Bod angen edrych ar amserlen y bysiau er enghraifft cynnig gwasanaeth cynharach er mwyn defnyddio at ddibenion gwaith neu addysg.
- Gofyn am eglurder o ran y wybodaeth ar dudalen 33 o'r rhaglen am Wasanaeth Rhif 14 yn adroddiad y Brifysgol.
- Oes yna drafodaethau ynghylch y bysiau wennol? Byddai teithiau hwyrach yn fantais i bentrefi a threfi elwa o ymwelwyr.
- Byddai bysiau hwyrach yn galluogi pobl i barcio yng Nghaernarfon a theithio i Eryri yn hytrach na pharcio ger y mynyddoedd.
- Ydi'r amserlen yn adlewyrchu angen presennol y bobl leol gan fod bysiau yn pasio'n hanner gwag?
- Bod angen ysgogi cyn-ddefnyddwyr i ddychwelyd yn ôl i ddefnyddio'r bysiau gan fod gwerth cymdeithasol uchel i bobl fynd i siopa a theithiau tebyg.

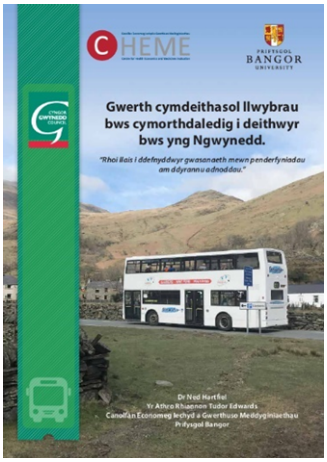

Mewn ymateb i'r sylwadau, nododd y Pennaeth:

- Bod yr adran yn ceisio pwyso ar Lywodraeth Cymru i adolygu eu hamserlenni fodd bynnag maent yn awyddus bod yna daith eithaf sydyn drwy Gymru.
- Awgrymwyd i Lywodraeth Cymru bod bob yn ail daith y gwasanaeth T2 yn mynd i mewn i gymunedau a'r gweddill yn fwy uniongyrchol drwy Gymru.
- Byddai'n cysylltu gyda'r aelod o ran y wybodaeth am Wasanaeth Rhif 14.
- Mewn perthynas â'r sefyllfa parcio ar gyfer ymweld ag Eryri, bod gwaith yn digwydd ar y cyd efo Parc Cenedlaethol er mwyn edrych ar ddatrysiadau i leihau'r defnydd o drafnidiaeth bersonol.
- Cytuno bod angen edrych ar ddiwygio'r amserlen fel bod teithiau hwyrach a chynt yn digwydd.
- Sylfaen y gwaith gerbron yw archwilio a yw'r gwasanaeth presennol yn addas i bwrpas ac yn cyfarch anghenion y defnyddwyr.
- Bod angen cynllunio ar gyfer yr holl ddefnyddwyr er bod anghenion pawb yn wahanol.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau a dderbyniwyd.

Newid Hinsawdd

Thema sydd wedi rhedeg trwy nifer o eitemau a graffwyd gan y Pwyllgor Craffu Cymunedau yn 2021/22 yw newid hinsawdd. Yn ei gyfarfod ar 23 Medi 2021, derbyniodd y Pwyllgor ddiweddariad ar yr hyn roedd y Cyngor yn ei wneud i ymateb i'r heriau newid hinsawdd a chamau eraill sydd yn ymarferol i'r Cyngor weithredu arnynt i'r dyfodol. Bu trafodaeth yng nghyswllt aelodaeth y Bwrdd Newid Hinsawdd a sefydlwyd gan y Cabinet. Yn dilyn y cyfarfod, derbyniwyd cais i ethol aelod i gynrychioli'r pwyllgor ar y Bwrdd. Yng nghyfarfod 13 Ionawr 2022, etholwyd y Cynghorydd Mike Stevens i gynrychioli'r pwyllgor.

Mabwysiadodd y Cabinet, Gynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur 2022-2030, ar 8 Mawrth 2022. Mae'r cynllun yn gosod targed carbon sero net ar gyfer y gweithgareddau mae'r Cyngor yn gyfrifol amdanynt. Craffwyd y Cynllun yng nghyfarfod 10 Mawrth.

Rhai o'r sylwadau a wnaed gan aelodau wrth drafod oedd:-

- Dylid ystyried gwahodd cynrychiolwyr Arfon a Dwyfor-Meirionnydd yn Senedd Ieuenctid Cymru i fod yn aelodau o'r Bwrdd Newid Hinsawdd.
- Oes bwriad i annog eraill i fuddsoddi er mwyn lleihau allyriadau carbon? Byddai'n fuddiol cael dadansoddiad costau a budd er mwyn dangos faint o arian gellir ei arbed ynghyd â'r lleihad mewn allyriadau carbon. Drwy nodi canran agos o ran effaith gellir annog y trydydd sector ac unigolion preifat.
- A rhoddir ystyriaeth i fuddsoddi mewn systemau dŵr poeth solar ynghyd â buddsoddi mewn systemau PV (*Photovoltaic*) i leihau ôl-troed carbon?
- Beth yw safbwynt y Cyngor ar ynni niwclear, a pha gynlluniau oedd ar gael i gynhyrchu trydan yn effeithlon fel arall?
- Yr angen i fod yn ofalus o ran ynni niwclear o ystyried y gweddillion o ganlyniad i'r broses a'r effaith ar genedlaethau'r dyfodol.
- Angen ystyried y defnydd o hydrogen e.e. i bweru ceir. Yr Almaen yn buddsoddi mewn prosiectau hydrogen adnewyddadwy, a gynhyrchir drwy ddefnyddio dŵr.

Mae'r maes yma yn flaenoriaeth i'r Cyngor a diau fydd gwaith craffu pellach yn dilyn ymgynghori gyda phartneriaid a chymunedau Gwynedd.

Gweithio i'r dyfodol a'r gefnogaeth llesiant meddyliol

Mae arferion gweithio wedi newid yn syfrdanol dros y ddwy flynedd diwethaf yn sgil pandemig Covid-19. Roedd aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn awyddus i graffu trefniadau gwaith y Cyngor i'r dyfodol a'r gefnogaeth llesiant meddyliol sydd ar gael i staff.

Cyflwynwyd adroddiad gerbron y pwyllgor ar 10 Chwefror 2022, a oedd yn manylu ar weledigaeth y Cyngor i fod yn cefnogi, grymuso ac ymddiried yn y gweithlu i weithio'n hyblyg a chynhyrchiol i ddarparu gwasanaethau o safon uchel, mewn ffordd sydd yn lleihau'n sylweddol yr effaith ar yr amgylchedd.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau canlynol gan aelodau:-

- Gweithlu wedi gorfod ymdopi gyda chostau gwres, trydan a ffôn dros gyfnod y pandemig - angen ystyried cyfraniadau treth incwm i'r dyfodol.
- Yng nghyd-destun lles staff, anodd adnabod problemau o weithio o adre.
- Cymeradwyo'r weledigaeth a'r pwyslais ar hyblygrwydd.
- Rhagweld cyfleoedd i weithwyr o Dde'r Sir i geisio am swyddi 'canolog'.
- Angen sicrhau bod yr elfen o weithio mewn tîm yn cael ei gynnal.
- Cais i sicrhau bod prentisiaid yn cael cyfleoedd priodol o ddatblygu eu cymeriadau o gydweithio fel tîm.

Fel rhan o'i ymateb i'r sylwadau uchod, cydnabodd y Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol pwysigrwydd cynnal sgyrsiau ymysg staff a chynnig cefnogaeth i brentisiaid. Addawodd y byddai pob ymdrech yn cael ei wneud i ymateb yn gadarnhaol i hyn.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad gan nodi'r cynlluniau ar gyfer gweithio i'r dyfodol ynghyd â nodi'r gefnogaeth sydd yn cael ei gynnig i staff yng nghyswllt llesiant meddyliol. Mabwysiadodd y Cabinet y weledigaeth ar gyfer gweithio i'r dyfodol yn ei gyfarfod ar 15 Chwefror.

Galw i Mewn

Fel rhan o'r drefn craffu mae gan aelodau hawl i alw penderfyniadau i mewn i'w craffu. Gall Cadeirydd neu Is-Gadeirydd pwyllgor craffu ynghyd â dau aelod o'r Pwyllgor Craffu hwnnw (o ddau grŵp gwahanol), gyflwyno cais i alw penderfyniad i mewn gan nodi eu rhesymau am alw i mewn.

O ganlyniad i dderbyn cais i alw penderfyniad i mewn, mae'r pwyllgor craffu perthnasol yn cyfarfod i graffu agweddau o'r penderfyniad yn unol â'r rhesymau galw i mewn.

Yn 2021/22 galwyd dau benderfyniad i mewn i'w craffu, ymhelaethir arnynt isod:

Penderfyniad y Cabinet i gadarnhau yn derfynol y cynnig i gau Ysgol Abersoch ar 31 Rhagfyr 2021, a darparu lle i ddisgyblion yn Ysgol Sarn Bach o 1 Ionawr 2022

28/09/21
Cabinet yn penderfynu i gadarnhau yn derfynol y cynnig i gau Ysgol Abersoch

08/10/21
Derbyn cais i alw'r penderfyniad i mewn i graffu

21/10/21
Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi yn craffu'r penderfyniad

09/11/21
Cabinet yn penderfynu peidio addasu penderfyniad gwreiddiol y Cabinet

Ar gais y Cynghorwyr Beth Lawton (Cadeirydd y Pwyllgor Craffu), Alwyn Gruffydd ac Elwyn Jones, craffwyd y penderfyniad yng nghyfarfod y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar 21 Hydref 2021. Rhoddwyd cyfle i'r Aelod Cabinet a'r Adran Addysg i ymateb i'r rhesymau am alw i mewn, ymhelaethodd yr aelodau a alwyd y penderfyniad i mewn ar y rhesymau ac fe gyflwynodd yr Aelod Lleol wybodaeth.

Gellir gweld cofnod o'r hyn a drafodwyd yn y cyfarfod o dan y ddolen yma - Cofnod Eitem Galw i Mewn

Yn dilyn trafodaeth gynhwysfawr, penderfynwyd bod y pwyllgor craffu yn cyfeirio'r mater yn ôl i'r Cabinet i'w ail-ystyried ar y sail na chafwyd ymateb digonol i'r ail reswm dros alw i mewn, sef:-

> "Nid yw'r Adroddiad yn cymryd i ystyriaeth ddyfodol Tai a Gwaith fydd yn dod i rym yn y Pentref.
>
> - Mae Datblygiad Newydd o godi Gwesty Newydd fydd yn creu beth bynnag 40 o swyddi llawn amser yn yr ardal - mi fydd y Gweithwyr a'u Teulu angen adnoddau yn cynnwys Addysg i ein plant.
>
> - Mae Llywodraeth Cymru, yr Adran Tai ac Eiddo Cyngor Gwynedd a Chymdeithas Tai (sydd yn berchen tir yn y pentref) ar hyn o bryd yn edrych i godi mwy o dai - mae Llywodraeth Cymru wedi dweud fod grant ar gael i ddatblygu y tir yma i godi o bosib 15 o dai.
>
> Mae'r Gymdeithas tai wedi cadarnhau fod cynlluniau wedi gwneud yn barod ar safle Bryn Garmon.
>
> Nid yw'r adroddiad yn sôn dim am y cynllun newydd gan yr Adran Tai ac Eiddo a dim am y datblygiadau sydd yn mynd ymlaen yn y Pentref ac felly nid yw'r Adran Addysg wedi ymateb i ofynion Ddeddf Lles Cenedlaethau'r Dyfodol wrth beidio gwneud hyn."

Mynychodd Gadeirydd y Pwyllgor Craffu gyfarfod y Cabinet ar 9 Tachwedd 2021. Cyflwynodd y rhesymeg a'r cefndir tu ôl i benderfyniad y Pwyllgor Craffu i ofyn i'r Cabinet ail-ystyried y penderfyniad. Ymhelaethodd yr Aelod Lleol ar sefyllfa'r ysgol gan nodi bod angen i'r Aelodau Cabinet roi sylw penodol i'r materion tai oedd ar y gweill yn y pentref.

Nododd yr Aelod Cabinet Addysg bod yr adroddiad a gyflwynwyd wedi ymdrin â sylwadau am effaith datblygiadau posib yn yr ardal a bod y Cabinet wedi eu hystyried cyn dod i benderfyniad. Cynigodd bod y Cabinet yn peidio addasu'r penderfyniad oherwydd bod cau'r ysgol yn ymateb i'r heriau sy'n wynebu'r ysgol ac yn arwain at gyfleodd fwy cyson i blant y dalgylch gan gynnig addysg o ansawdd uchel, profiadau, sgiliau a hyder i fod yn ddinasyddion dwyieithog llwyddiannus.

EFFAITH CRAFFU

Er bod y Cabinet heb addasu ei benderfyniad gwreiddiol. Bu i'r gwaith craffu yma amlygu materion oedd yn peri pryder ar yr effaith ar genedlaethau'r dyfodol cyn gwneud penderfyniad terfynol.

Penderfyniad y Cabinet i ddynodi dydd Gŵyl Ddewi 2022 yn ddiwrnod o wyliau ychwanegol i staff y Cyngor sy'n gweithio ar delerau gwaith gweithwyr llywodraeth leol

18/01/22

Cabinet yn gwneud y penderfyniad

31/01/22

Derbyn cais i alw'r penderfyniad i mewn i graffu

10/02/22

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn craffu'r penderfyniad

Derbyniwyd cais gan y Cynghorwyr John Pughe Roberts (Cadeirydd y Pwyllgor), Angela Russell a Sion Jones i graffu penderfyniad y Cabinet, ystyriwyd y penderfyniad yng nghyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 10 Chwefror 2022. Y rhesymau am alw i mewn oedd:

"Pryder ynglŷn â'r gost i Gyngor Gwynedd i ganiatáu diwrnod gwyliau ychwanegol i holl staff yr awdurdod, cost o ddeutu £200 mil wedi ei ddarganfod yn y cyfnod ariannol anodd sy'n bodoli i bawb, credir gall yr arian hyn gael ei ddefnyddio i bwrpas arall er budd pobl Gwynedd. Gofynnwn felly i'r Cabinet ail ystyried y penderfyniad yma hyd nes y bydd Llywodraeth Cymru yn cael yr hawl i ganiatau diwrnod banc ychwanegol ar Ddydd Gŵyl Ddewi, ar 1af Mawrth i Gymru gyfan."

Ymatebodd yr Aelod Cabinet i'r rhesymau am alw i mewn. Yn ystod y drafodaeth, nododd rhai aelodau eu bod yn cefnogi dathlu Dydd Gŵyl Dewi ond bod angen ei wneud yn ddiwrnod o wyliau cenedlaethol i bawb, bod ymateb y cyhoedd wedi bod yn eithaf negyddol a bod amseriad y penderfyniad yn achosi pryder. Datganodd aelodau eraill sylwadau a oedd yn gefnogol i benderfyniad y Cabinet, megis ei fod yn destun balchder bod Gwynedd yn arwain a bod cyflogwyr eraill yn cefnogi'r penderfyniad ac yn dilyn yr esiampl. Ar ddiwedd y drafodaeth, penderfynwyd derbyn penderfyniad y Cabinet.

Gellir gweld cofnod o'r hyn a drafodwyd yn y cyfarfod o dan y ddolen yma - Cofnod Eitem Galw i Mewn

EFFAITH CRAFFU

Dyma enghraifft o aelodau craffu yn sicrhau bod yr holl ystyriaethau wedi cael sylw mewn ymateb i bryderon eu hetholwyr.

Grwpiau Tasg

Grŵp Tasg Ffordd Gwynedd

Yng ngweithdy blynyddol craffu y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, adnabuwyd 'Ffordd Gwynedd' fel mater posib y gallai'r aelodau gydweithio gyda'r Prif Weithredwr i gynnal adolygiad o sut ac i ba raddau y mae egwyddorion y 'Ffordd Gwynedd' o weithio wedi gwreiddio ar draws y Cyngor. Sefydlwyd Grŵp Tasg yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 15 Gorffennaf 2021.

Penderfynwyd ethol y Cynghorwyr John Pughe Roberts, Medwyn Hughes, Selwyn Griffiths, Peredur Jenkins ynghyd â Sharon Warnes (Aelod Lleyg) i gyflawni'r gwaith.

Mae aelodau'r Grŵp Tasg wedi derbyn hyfforddiant ar egwyddorion Ffordd Gwynedd. Roedd y Prif Weithredwr wedi gofyn i bob adran wneud hunan asesiad o ran Ffordd Gwynedd a defnyddiwyd y gwybodaeth yma fel sail i drafodaeth yng nghyfarfod y Grŵp Tasg ym mis Ionawr.

Bydd gwaith y Grŵp Tasg yn cael ei adrodd arno yn ystod 2022/23 a bydd mwy o wybodaeth yn cael ei gynnwys yn yr adroddiad blynyddol nesaf.

Grŵp Tasg Parcio

Adroddwyd ar waith y Grŵp Tasg a sefydlwyd yn dilyn derbyn cais gan yr Aelod Cabinet Amgylchedd yn Adroddiad Blynyddol 2020-21. Cynhaliwyd adolygiad o strategaeth barcio'r Cyngor. Cyflwynwyd adroddiad i'r Cabinet ar 16 Chwefror 2021 o ran yr adolygiad parcio. Derbyniwyd argymhellion y Grŵp Tasg heblaw i addasiad o ran cysoni oriau gorfodi Meysydd Parcio Band 1 i fod yn weithredol rhwng yr oriau 10am a 4.30pm.

Derbyniwyd diweddariad yng nghyfarfod y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 10 Mawrth 2022, lle cadarnhawyd bod yr argymhellion a oedd yn deillio o'r adolygiad wedi'u gweithredu.

Ymhelaethwyd yn y cyfarfod ar y cynnydd hyd yma yn nhermau rheolaeth cerbydau modur a phwerau ymdrin â modurwyr sydd yn parcio'n anghyfreithlon.

Llun: "freepik.com"

EFFAITH CRAFFU

Mae gwaith y grwpiau tasg yn dangos sut all craffu ychwanegu gwerth drwy gydweithio gydag Aelodau Cabinet a Swyddogion er mwyn gwella, sydd yn y pendraw yn cael effaith gadarnhaol ar bobl Gwynedd.

Tracio Effaith Craffu

Wrth flaenoriaethu materion i'w craffu, gwneir ymgais i adnabod materion lle all y gwaith craffu ychwanegu gwerth. Yn ddibynnol ar y mater dan sylw, gall craffu cael effaith uniongyrchol yn sydyn iawn ac yr y llaw arall yn sylfaen tystiolaeth sydd yn arwain at newid mewn amser. Yn y rhan yma, nodir esiamplau o effaith craffu, boed hynny yn syth neu dros dreiglad amser.

Sicrwydd Ansawdd – Gwasanaeth Oedolion

Derbyniwyd trosolwg o waith yr Uned Sicrwydd Ansawdd o fewn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant yng nghyfarfod y Pwyllgor Craffu Gofal ar 30 Medi 2021. Mae gan y Tîm Sicrwydd Ansawdd rôl allweddol i sicrhau bod y gofal sydd yn cael ei gomisiynu a'i ddarparu o ansawdd. Gwneir hyn drwy fonitro a chefnogi darparwyr mewnol ac allanol i sicrhau bod y gofal yn cyd-fynd ag anghenion yr unigolion o fewn cartrefi preswyl, tai a chefnogaeth, darpariaeth gofal dydd a gofal cartref. Mae cyfrifoldebau'r tîm hefyd yn cynnwys monitro cartrefi nyrsio ar y cyd gyda chyd-weithwyr o'r Bwrdd Iechyd.

Cafwyd dealltwriaeth bod y llwyth gwaith wedi golygu bod nifer o ddarparwyr yn mynd am gyfnod o hyd at ddwy flynedd rhwng ymweliadau monitro. Yn ddelfrydol dylid anelu at drefniant o fonitro pob darpariaeth bob 6 mis. Byddai hyn yn lleihau risgiau o wasanaethau yn methu yn sylweddol a lleihau'r tebygolrwydd o bryderon diogelu yn ymwneud ag unigolion sydd yn derbyn gofal.

Roedd y Pwyllgor yn pryderu am ddiffyg capasiti yn yr uned a'r risgiau allai godi o ran diogelwch a lles unigolion sydd yn derbyn gofal, cynaliadwyedd y farchnad a risgiau i'r Cyngor o ganlyniad i hynny. Cyfleuwyd pryder y Pwyllgor am y diffyg capasiti a'r angen i sicrhau capasiti staff digonol er mwyn cynnig cefnogaeth addas a monitro ansawdd gwasanaethau i'r Cabinet.

EFFAITH CRAFFU

Fel rhan o gyllideb 2022/23, cymeradwywyd arian parhaol i ariannu cynnydd yn oriau'r swydd Swyddog Adolygu Annibynnol ac Amddiffyn o 0.7 FTE i 1 FTE. Yn ogystal â arian un-tro o £48,930 ar gyfer blwyddyn ariannol 2022/23 i gynyddu capasiti staffio i gynnal archwiliadau ar ddarparwyr gofal o fewn y Sir.

Llwyddodd y gwaith craffu i uchafu'r pryder am ddiffyg capasiti a'r risgiau i'r Cyngor.

Gwasanaeth Therapi Galwedigaethol

Fel dilyniant i dderbyn adroddiad cynnydd ar argymhellion Ymchwiliad Craffu Cefnogi Pobl Anabl Gwynedd yng nghyfarfod 26 Tachwedd 2020, bu i'r Pwyllgor Craffu Gofal ar 14 Ionawr 2021 graffu adroddiad ar y Gwasanaeth Therapi Galwedigaethol.

Prif gasgliadau'r drafodaeth oedd:

- Bod ambell her yn wynebu'r Gwasanaeth ond ei fod hefyd yn gyfnod o gyfleoedd i wella'r gwasanaeth. Nodwyd pryder nad yw lefel staffio yn cyd-fynd gyda'r llwyth gwaith.
- Gweledigaeth yr Adran yw sefydlu gwasanaeth symud a thrin byddai'n cefnogi trefniadau rhyddhau o'r ysbyty yn amserol a sicrhau fod yr unigolyn yn derbyn y gefnogaeth a'r offer cywir i'w galluogi i gwrdd â'r hyn sydd yn bwysig iddynt. Cais wedi ei wneud am arian o'r gyllideb Byw yn Annibynnol Llywodraeth Cymru i ariannu'r gwasanaeth.
- Bod angen cadw llygaid ar effaith Covid-19 ar y gwasanaeth ac os oes adnoddau digonol i ddelio gyda'r llwyth gwaith.

Derbyniwyd diweddariad cynnydd yng nghyfarfod 3 Chwefror 2022. Manylwyd am y tîm newydd sydd yn cynnwys pedwar Therapydd Galwedigaethol ac un Nyrs Gofrestredig. Tîm arbenigol yn ymwneud yn benodol â'r gwaith Symud a Thrin o fewn y Sir i ategu'r Therapyddion Galwedigaethol eisoes o fewn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant. Nodwyd bod gwaith y tîm yn lleihau'r risg o anafiadau, lleihau derbyniadau i'r ysbytai a lleihau'r amser sydd yn cael ei dreulio yn yr ysbytai. Y nod yw helpu unigolion i fyw mor annibynnol â phosib gan gadw eu hurddas. Gallai asesu a darparu offer arbenigol ac ymyrraeth amserol olygu fod un person yn gallu darparu gofal yn ddiogel. O ganlyniad, yn rhyddhau capasiti gofalwyr ac yn darparu gofal addas mewn ffordd cost effeithiol.

"Fydden ni ddim yn y sefyllfa yma heddiw oni bai am eich ymyrraeth chi fel Pwyllgor Craffu...eich gwaith chi wedi galluogi hyn i ddigwydd a bod potensial rŵan i symud ymlaen a chyflawni llawer iawn ar ran trigolion Gwynedd."

Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant

Cludiant Ôl-16

Yn dilyn pryderon gan aelodau o ran anghysondeb cost cludiant ôl-16, gallu dysgwyr /myfyrwyr i dalu am gostau cludiant, pellter teithio i ddysgwyr ac nad oedd Llywodraeth Cymru yn rhoi'r un sylw i'r difreintiedig o gymharu â Lloegr, comisiynwyd ymchwiliad craffu gan y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 15 Hydref 2013.

Bwriad yr Ymchwiliad oedd ceisio darlun sirol o'r modd y caiff y Polisi Cludiant Addysg Ôl-16 ei weithredu, ac effaith y polisi hwnnw ar ddarparwyr addysg ôl-16 a dysgwyr, mewn gwahanol ardaloedd o'r sir.

Cyflwynwyd 12 argymhelliad i sylw'r Aelod Cabinet Addysg yng nghyfarfod y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 2 Rhagfyr 2014, 2 o'r argymhellion oedd:

- Dylid cael Polisi Cludiant Ôl-16 pwrpasol sydd yn ystyried modd y dysgwyr /myfyrwyr a'u teuluoedd i dalu am gostau cludiant
- Mae angen cysondeb yn y ddarpariaeth a'r trefniadau ar draws Gwynedd er rhoi cyfle cyfartal a theg i bawb.

Derbyniwyd diweddariadau cynnydd ar weithredu'r argymhellion yn 2015, 2016 a 2017. Nododd y Pwyllgor ei rwystredigaeth o ran arafwch gweithredu ar yr argymhellion ond bod y sefyllfa wedi gwella a chroesawyd sicrhau hyblygrwydd amser i'r tocyn teithio. Parhaodd aelodau i lobio am newid i'r polisi er sicrhau bod bob person ifanc yn cael cyfleoedd cyfartal.

EFFAITH CRAFFU

Yng nghyllideb 2022/23, roedd arian parhaol o £218,070 wedi ei gynnwys er galluogi dileu'r angen i godi ffi ar bobl ifanc 16+ i deithio i'r ysgol neu goleg.

Cydnabuwyd bod cost y Tocyn Teithio Ôl-16 yn rhwystr i rai pobl ifanc allu manteisio ar addysg bellach. Byddai dileu'r ffi yn sicrhau mynediad di-rwystr.

Fe wnaeth y Pwyllgor Craffu Cymunedau adnabod mater oedd angen sylw, gyda gwaith yr ymchwiliad craffu yn tystiolaethu'r angen am newid. Bu gwelliannau yn y blynyddoedd dilynol gydag aelodau craffu yn dyfalbarhau o ran yr angen am newidiadau pellach. Mae dileu'r ffi yn gwireddu dyhead y Pwyllgor i sicrhau bod bob person ifanc yn cael cyfleoedd cyfartal.

Hyfforddiant

Mae aelodau yn mynychu hyfforddiant yn rhinwedd eu swydd fel Cynghorydd. Er mwyn rhoi cyfle i aelodau fireinio eu sgiliau craffu a'r hyn sydd angen cadw mewn cof wrth graffu, cynhaliwyd hyfforddiant ar ddechrau'r gweithdai blynyddol.

Atgoffwyd yr aelodau bod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gofyn i gyrff cyhoeddus ddylunio gwasanaethau sy'n gwarchod cenedlaethau ein dyfodol yn y tymor hir. Mae'n gosod dyletswydd i wella llesiant amgylcheddol, economaidd, diwylliannol a chymdeithasol pobl Cymru.

Mae'r Ddeddf yn bodoli gan fod Cymru'n wynebu sawl her nawr ac yn y dyfodol, fel newid yn yr hinsawdd, tlodi, anghydraddoldeb iechyd a swyddi a thwf. I fynd i'r afael â'r rhain, mae'n rhaid cydweithio a meddwl am effeithiau tymor hir penderfyniadau.

Yn unol â gofynion y Ddeddf mae'r Cyngor wedi llunio amcanion llesiant:

Ein uchelgais yw gweld pob cymuned yng Ngwynedd yn ffynnu, a'n bod fel pobl yn...

Amcanion Llesiant

- Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel
- Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud
- Ennill cyflog digonol i ni fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd
- Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn ein cymunedau
- Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg
- Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosib
- Cael manteisio ar harddwch naturiol y sir

Mae Cynllun y Cyngor yn egluro sut fydd y Cyngor yn mynd ati i gwrdd yr amcanion llesiant.

Tynnwyd sylw at y 5 ffordd o weithio sydd wedi eu nodi yn y Ddeddf. Mae'n ofynnol ar gyrff cyhoeddus i feddwl amdanynt i ddangos eu bod wedi dilyn yr egwyddor datblygu cynaliadwy, ac fe ddylai'r aelodau eu ystyried wrth graffu. Cyfeiriwyd at y cyswllt rhwng y 5 ffordd o weithio a Ffordd Gwynedd:

Hirdymor

Sut maent wedi ystyried yr hirdymor a beth fydd anghenion pobl mewn blynyddoedd i ddod?

Perygl o feddwl am Ffordd Gwynedd yn canolbwyntio gormod ar beth sy'n bwysig rŵan?

Atal

A ydynt wedi rhoi sylw i sut gellir atal problemau rhag codi neu waethygu yn y dyfodol?

Beth sy'n bwysig = lleihau'r galw
Cyfarch anghenion rŵan – anghofio am anghenion nes ymlaen?

Integreiddio

A ydynt wedi ystyried yr effaith bosib ar gyrff cyhoeddus eraill?

Ystyriaeth ehangach o beth sy'n bwysig
Ymwybyddiaeth o Gynllun y Cyngor

Cydweithio

A ydynt wedi ystyried cydweithio?

Dim meddwl yn sefydliadol –
beth sydd ei angen i wireddu'r hyn sy'n bwysig?

Cynnwys

Ydi pobl Gwynedd wedi eu cynnwys?

Trwy lygaid pobl Gwynedd
Deall gwir anghenion

Estynnwyd gwahoddiad i'r Ymgynghorydd Cydraddoldeb i gyflwyno gwybodaeth am y ddyletswydd economaidd-gymdeithasol o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010, a ddaeth yn weithredol ar 31 Mawrth 2021. Bwriad y ddyletswydd yw sicrhau fod pobl yn cael eu trin yn gyfartal a theg drwy leihau tlodi o bob math. Rhaid ystyried y ddyletswydd law yn llaw â nodweddion cydraddoldeb fel anabledd, oed, pobl LHDT+, hil.

Amlygwyd beth oedd y ddyletswydd yn golygu i'r craffwyr:

- Cwestiynu os oes ystyriaeth wedi ei roi i bobl Gwynedd sydd yn byw mewn tlodi o bob math. A ydynt wedi eu cynnwys wrth symud ymlaen?
- Holi os oes asesiad effaith amserol a chymesur ar y gweill.
- Gofyn a oes sylw dyledus wedi ei roi i leihau'r bwlch yn enwedig mewn penderfyniadau strategol.
- Awgrymu unrhyw waith ychwanegol y gellir ei wneud i leihau'r bwlch a sicrhau tegwch.

Hefyd yn mis Mai, cynhaliwyd sesiwn i ddarpar gadeiryddion craffu. Rhoddwyd sylw i faterion ymarferol/technegol a materion llywodraethu. Mabwysiadwyd trefn o adlewyrchu ar gyfarfodydd Pwyllgor, gyda'r Cadeirydd, Is-Gadeirydd a swyddog craffu perthnasol yn ystyried beth aeth yn dda, beth aeth ddim cystal ac ydi Craffu wedi gwneud gwahaniaeth. Mae'n bwysig cymryd y cyfle i ddysgu drwy brofiad a mi fydd hyn allweddol wrth symud ymlaen i'r Cyngor newydd.

Ffeithiau am Graffu yng Ngwynedd yn 2021/22

47 aelod wedi bod yn rhan o wneud y gwaith craffu pwysig yn ystod y flwyddyn.

48 eitem wedi eu craffu mewn cyfarfodydd ffurfiol.

4 cyfarfod o'r Fforwm Craffu wedi ei gynnal yn ystod y flwyddyn.

Aelodau craffu wedi **mynychu cyfarfodydd** herio perfformiad.

Sesiynau gwybodaeth wedi eu cynnal ar gyfer aelodau'r Pwyllgor Craffu Gofal ar y meysydd yma:

- Llesiant Meddwl
- Cyflwyniad gan Prif Weithredwr, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr

Cyfarfodydd wedi eu cynnal rhwng Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion a'r Aelodau Cabinet a Phenaethiaid perthnasol.

Cefnogaeth i'r gwaith craffu gan y Rheolwr Democratiaeth ac Iaith, Uwch Ymgynghorydd Iaith a Chraffu ac Ymgynghorydd Craffu.

ATODIAD

Rhaglen Waith Craffu 2021-2022

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi	
10 Mehefin 2021	• Addysg a'r Gymraeg: Gweledigaeth newydd ar gyfer Cyfundrefn Addysg Drochi tuag at 2032 a thu hwnt • Grantiau i fyd addysg i gynorthwyo disgyblion
21 Hydref 2021	• Galw i Mewn penderfyniad y Cabinet – Ysgol Abersoch • Cefnogaeth i fusnesau • Gagendor Lles, gan gynnwys ➢ effaith covid ar addysg ein holl ddisgyblion ➢ pa gynlluniau sydd gan ysgolion o ran llesiant ein holl ddisgyblion
9 Rhagfyr 2021	• Lefel diweithdra a chefnogaeth nol i swyddi • Adroddiad Blynyddol Addysg • Cinio ysgol
8 Chwefror 2022	• Fframwaith Adfywio • Aflonyddu mewn ysgolion • Cynllun Hygyrchedd Ysgolion

Pwyllgor Craffu Gofal	
1 Gorffennaf 2021	• Gofal Dementia • Darpariaeth Tai yn y gymuned ar gyfer pobl gydag anableddau dysgu
30 Medi 2021	• Sicrwydd Ansawdd – Gwasanaeth Oedolion • Asesiad Llesiant – anghenion poblogaeth • Desg Gymorth ar gyfer holl ymholiadau materion Tai
25 Tachwedd 2021	• Strategaeth Awtistiaeth
3 Chwefror 2022	• Diweddariad Cynnydd: Gwasanaeth Therapi Galwedigaethol • Asesiad Anghenion Poblogaeth Gogledd Cymru
17 Mawrth 2022	• Gwasanaeth Iechyd Meddwl Gwynedd • Cynllun Gweithredu Tai • Strategaeth Faethu yng Ngwynedd

Pwyllgor Craffu Cymunedau	
13 Gorffennaf 2021	• Adroddiad Blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus • Biniau Halen • Trafnidiaeth – Gwerth Cymdeithasol
23 Medi 2021	• Newid Hinsawdd • Asedau Arfordirol • Risg Dŵr a Llifogydd
4 Tachwedd 2021	• Adroddiad Adolygu Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd • Cynllun Gweithredu Hawliau Tramwy • Strwythur Llywodraethiant a Threfniadau Cyflawni'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, ac adroddiad cynnydd ar yr Asesiadau Llesiant
13 Ionawr 2022	• Diweddariad Blynyddol Partneriaeth Diogelwch Cymunedol • Glendid Stryd • Torri Gwair a Chynnal Tir
10 Mawrth 2022	• Diweddariad – Adolygiad Parcio • Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur

Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	
17 Mehefin 2021	• Hunanwasanaeth ar-lein
15 Gorffennaf 2021	• Adolygiad Ffordd Gwynedd • Gwydnwch Systemau TG – Diogelwch Seibr
14 Hydref 2021	• Trosolwg Arbedion: adroddiad cynnydd • Cadw'r Budd yn Lleol • Prentisiaethau
18 Tachwedd 2021	• Strategaeth Cyllideb 2022/23 (craffu'r gwaith yn gynnar yng nghylch cyllidebu'r Cyngor)
10 Chwefror 2022	• Galw i Mewn penderfyniad y Cabinet – Dathlu Dydd Gŵyl Dewi • Gweithio i'r dyfodol a'r gefnogaeth llesiant meddyliol • Trosolwg Arbedion: adroddiad cynnydd • Cyllideb 2022/23 (gyda ffocws ar risg, cyn i'r Cabinet argymell cyllideb a threth i'r Cyngor llawn gymeradwyo) • Strategaeth Cyfalaf 2022/23 (yn cynnwys Strategaethau Buddsoddi a Benthyg)